

Kasteelmusea: SKBL-onderzoek maakt grote verborgen publiekstrekker erfgoedsector zichtbaar

door Rob Berends

Stichting Kastelen, historische Buitenplaatsen en Landgoederen (SKBL) verzamelde recent gegevens over talrijke aspecten die verband houden met de exploitatie en marketing van Nederlandse kasteelmusea. De uitkomsten van dit onderzoek zijn gepresenteerd op een landelijke conferentie van directeuren van kasteelmusea op 14 maart 2016 op het Muiderslot. Aan dit onderzoek werkten 35 Nederlandse kastelen en buitenplaatsen mee.

Ons land telt ca. 50 huizen die op educatieve en/of museale wijze toegankelijk zijn. Samen trekken zij jaarlijks ruim 1,3 miljoen bezoekers. Bij deze berekening zijn de cijfers van 15 huizen buiten beschouwing gebleven. Hierdoor is het werkelijke bezoekerscijfer hoger. 72% van de musea geeft aan dat ze aanzienlijk veel regionale en plaatselijke bezoekers ontvangen. 25% geeft aan dat de meeste bezoekers van buiten de eigen regio afkomstig zijn. Voor 57% van de musea zijn entreegelden zeer belangrijke exploitatie-opbrengsten. Voor 19% geldt dit ook voor inkomsten uit horeca-activiteiten. De winkelverkoop dragen gemiddeld 3% bij en 21% is afkomstig uit andere inkomsten. 73% van de onderzochte kasteelmusea is min of meer afhankelijk van (overheid)subsidies. Schenkingen zijn voor 47% van de ondervraagde kasteelmusea een belangrijke inkomstenbron.

Kasteelmusea?

Onder de circa 700 Nederlandse kastelen, historische buitenplaatsen en landgoederen opereren er ruim 50 als een 'kasteelmuseum'. Het gaat om kastelen en buitenplaatsen met een museaal/educatieve functie, activiteiten en/of inrichting of waar de omringende tuin en het park op deze wijze worden benut. Landelijk bekende voorbeelden zijn het Muiderslot, Paleis het Loo, Slot Loevestein, Huis Bergh, Dekema State en Kasteel De Haar. Een landelijk overzicht is te vinden op de website van SKBL. Hiervoor verwijzen wij u naar www.skbl.nl/over-kbl/kasteelmusea/

Voor vele Nederlanders is een bezoek aan een kasteelmuseum een belevenis. Veel huizen zijn met historische meubels, kunstcollecties en/of antiquiteiten ingericht waarbij een deel dit op historiserende wijze doet. Veel musea tellen mooie tuinen/parken al dan niet voorzien van een orangerie, moestuin, sculpturen, grachten, fontein, folly's, etc. Aspecten van ons verleden worden hier voor velen invoelbaar. Overigens benutten lang niet alle kasteelmusea hun cultuurgroene omgeving bij de exploitatie van het museum. Het aantal kasteelmusea dat kunstcollecties toont van particuliere verzamelaars groeit. Voorbeelden zijn Voorlinden te Wassenaar, Museum More te Gorssel/Ruurlo, Kasteel Keukenhof te Lisse e.a.

Bezoekers

Kijkend naar de bezoekersgroepen moet worden gezegd dat een klein percentage kasteelmusea (15%) meer dan 50% van het totaal aantal bezoekers voor hun rekening

neemt. Het gemiddelde jaarlijkse bezoekerscijfer per locatie is 39.000. De bezoekerscijfers voor de 35 locaties verschillen van enige duizenden tot 200.000 bezoekers per jaar. De verdeling van publiek ziet er per bezoekcategorie als volgt uit.

Categorie bezoekers	Aantal musea
Minder dan 15.000 bezoekers	13
15.000 – 50.000 bezoekers	13
Meer dan 50.000 bezoekers	8

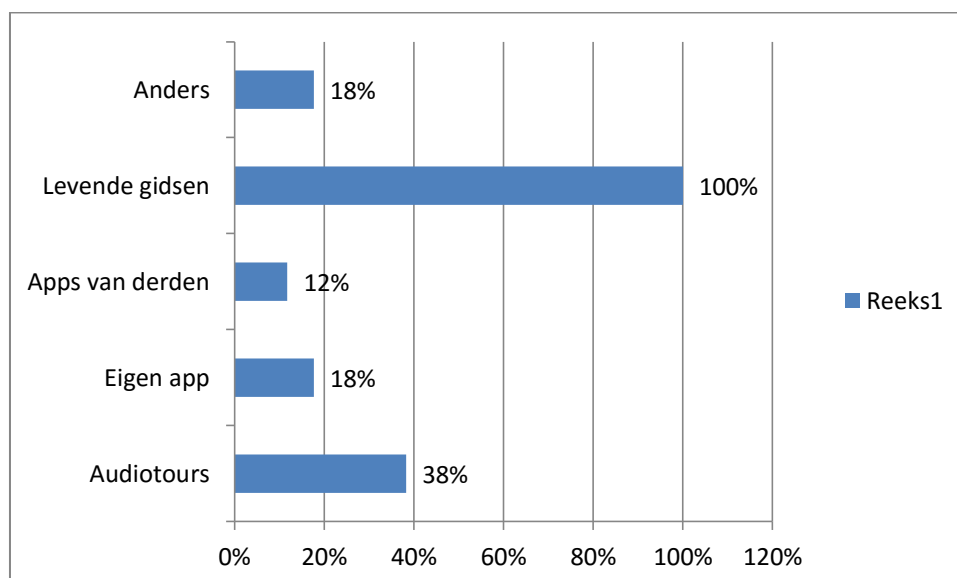
Van de ondervraagde musea geeft slechts een museum aan dat zij bovengemiddeld veel bezoekers uit het buitenland ontvangt. De meeste (70%) melden dat zij weinig buitenlandse bezoekers verwelkomen. Toch blijkt deze museale sector wel te zijn voorbereid op (meer) buitenlands bezoek aangezien maar liefst 62% aangeeft dat zij in andere Europese talen informatie verschaffen en van de kasteelmusea doet 38% aan buitenlandse acquisitie.

Bedrijfsvoering (exploitatie, marketing en promotie) en omgang met bezoekers

Men kon bij deze vraag meerdere antwoorden aankruisen. Hierdoor geeft de grafiek het toegepaste 'rondleidingsmiddel' weer als percentage van het totaal. In totaal werden 63 antwoorden aangekruist. Audiotours werd 13 keer gekozen en maakt daarmee 20% uit van het totaal maar wordt bij 38% van de musea toegepast.

Audiotours	13
Eigen app	6
Apps van derden	4
Levende gidsen	34
Anders	6

Rondleidingen op kastelen en buitenplaatsen worden bij praktisch alle musea uitgevoerd door levende gidsen (vrijwilligers). Het gebruik van apps (al dan niet van externe partijen) bedraagt 30% en 38% werkt met audiotour.

Vrijwilligers spelen in deze hele sector een zeer belangrijke rol. In totaal zijn 265 fte's in dienst bij de kasteelmusea. Ruim 2.200 vrijwilligers leveren meestal in deeltijd een bijdrage aan de openstelling. Praktisch alle respondenten geven aan dat vrijwilligers voor de exploitatie essentieel zijn. Ook zijn personen op basis van werkvoorziening op kasteelmusea actief. In de keuze voor promotiemiddelen is de eigen website heel belangrijk voor 90% van de kasteelmusea. Voorts gebruikt men de sociale media, maar ook geprinte media en publieke culturele agenda's. (Slechts) 6% hecht veel waarde aan internet-advertenties.

Samenwerking kasteelmusea

Maar liefst 70% van de kasteelmusea geeft aan samenwerking binnen de sector als noodzakelijke toekomststrategie te zien terwijl 21% hier in neutrale termen over denkt. Slechts 9% ziet hier geen of nauwelijks noodzaak voor.

De grafisch weergegeven uitkomsten van de enquête [vindt u hier](#).

De enquête is verricht door de leden van de SKBL-werkgroep Exploitatiemogelijkheden op KBL en bestaat uit (de vrijwillig betrokken) Arthur Barendsen, Rob Berends, René Dessing (directeur SKBL), Jos Koopmans, Claudine Taudin Chabot en Erik Wanrooij (bestuurslid SKBL). Dank aan alle 35 kasteelmusea voor het delen van hun informatie.

stichting Kastelen, historische Buitenplaatsen en Landgoederen (SKBL)

Herenweg 9

2105 MB HEEMSTEDE

www.skbl.nl

tel.: 06 22 801 668

[Facebook](#) / [Linked In](#) / [Twitter](#)